

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Інститут педагогіки НАПН України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Інститут соціологічних наук і педагогіки Варшавського університету
природничих наук (SGGW w Warszawie) (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
Софійський університет (Республіка Болгарія)
Новий англійський коледж
(Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)
Педагогічний інститут Університету Ченду (Китайська Народна Республіка)
Асоціація Харків-Оксфорд
Центр музично-освітньої майстерності (Французька Республіка)
Всесвітня конфедерація молоді та спорту (Турецька Республіка)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ByteEd-2024)

МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної науково-практичної конференції
(17–19 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

ХАРКІВ
2024

УДК 37(063)

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(посвідчення № 570 від 07 грудня 2023 року)*

*Затверджено до розміщення в мережі інтернет
рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 10 від 27 травня 2024 року)*

Т 33 **Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій (ByteEd-2024)** : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (17–19 квітня 2024 року, м. Харків, Україна) / за заг. ред. І. В. Таможської. [Електронний ресурс]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. (PDF. 560 с.).

До матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції включено доповіді науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої та загальної середньої освіти, здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

У матеріалах конференції розглянуто історичні та методологічні засади розвитку педагогічної науки, проблеми міжнародної освіти та педагогічної компаративістики в умовах глобалізованого суспільства, питання модернізації середньої та вищої освіти в контексті цифровізації навчального простору, теоретичної та практичної професійної підготовки майбутніх фахівців, неформальної й інформальної освіти, забезпечення ефективності інноваційних освітніх технологій в епоху динамічних змін, надання педагогічної підтримки здобувачам з особливими освітніми потребами, компенсації освітніх втрат в умовах війни й повоєнний період, проблеми педагогічного менеджменту, публічного управління й адміністрування в закладах вищої освіти.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

ISBN 978-966-285-785-6

<https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18776>

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024

ЗМІСТ

Акімова Олена. Дефініція поняття «учитель» у педагогічному дискурсі.....	11
Алексєєнко Ірина. Вплив сучасних інформаційних технологій на державну безпеку	14
Байдала Вікторія, Чирва Ярослава. Академічна доброчесність і соціальна відповідальність як професійно значущі якості викладача-дослідника.....	16
Бакатанова Вероніка. Оцінювання рівня професійної підготовки фахівців засобами кваліметричного моделювання	20
Безносюк Олександр. Досвід та проблеми впровадження кредитно-модульної системи	24
Березіна Ірина. Використання цифрових технологій для подолання освітніх втрат	27
Беляєв Сергій, Кондрацька Лариса. Методологічні засади організації освітнього процесу на початку ХХІ століття	30
Білик Вікторія, Ялліна Вікторія. Актуалізація поглядів педагогів минулого щодо інтелектуально-морального виховання.....	33
Бойчук Валентина. Використання ІКТ у процесі формування міжкультурної компетентності підлітків на уроках англійської мови	38
Бондаренко Денис. Засоби мотивації здобувачів НУШ до вивчення фізики в умовах дистанційного навчання	42
Бондарчук Юлія. Навчання мов у закладах вищої освіти: інноваційні стратегії в епоху турбулентності.....	47
Братко Марія. Центр академічного успіху як складова освітнього середовища університетів США	50
Бугаєвська Юлія. Значення корпоративної культури як аспекту культурологічної основи розвитку освіти	53
Ван Янь, Ду Фенін. Генезис традиційної музичної культури в Китаї.....	56
Васильєв Олексій. Методика застосування технологій штучного інтелекту для розвитку лексичних навичок.....	59
Васильєва Світлана, Моторіна Олеся. Роль батьків у вихованні учнів у закладах середньої освіти в умовах дистанційного навчання	63
Ваховський Леонід. Особливості використання гіпотези в історико-педагогічному пізнанні	67
Віротченко Світлана. Історичні корені та еволюція мовної політики в освітніх системах країн Балтії: від заснування до здобуття незалежності	69
Вічорський Данііл. Неформальна та інформальна освіта та її можливості у сфері формального навчання.....	72
Возняк Ярина. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку як напрям педагогічної діяльності.....	74

Голубнича Людмила. Навчання студентів вищої школи України під час пандемії та війни.....	77
Гриневич Лілія. Результати України в PISA: ризики та перспективи шкільної освіти.....	79
Грицай Яна. Підвищення мотивації до навчання в цифровому освітньому середовищі.....	85
Гряник Дарина. Особливості організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти	90
Губський Олексій. Історичні аспекти розвитку маркетингової освіти в США	93
Давидова Жанна. Педагогічні методи формування інформаційної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей в освітньому середовищі університету	97
Демчук Олег. Психолого-дидактичний підхід до самостійної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.....	100
Дрокіна Аліна. STEM-освіта в умовах цифровізації: сучасні тенденції впровадження.....	103
Желанова Вікторія. Концептуальні засади формування життєстійкості студентів в умовах війни	106
Жовтоніжко Ірина, Нелін Євген, Боднар Микита. Вплив цифровізації на освіту в майбутньому	109
Завалевський Юрій, Кириленко Світлана, Мариновська Оксана, Кіян Ольга. Напрями здійснення прикладних педагогічних досліджень у сфері освіти	113
Задорожна Ольга. Методологічні особливості формування гуманістичних цінностей у студентів.....	116
Звєкова Світлана. Формування дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти в процесі практик.....	119
Зеленов Євгеній. Особливості навчання цифрового покоління студентів.....	123
Зенякін Олексій. Поняття іншомовної комунікативної компетентності в науково-педагогічній літературі германськомовних країн.....	128
Ільєнко Андрій. Удосконалення мовленнєвої компетентності державних службовців у програмах підвищення кваліфікації	132
Ільїна Олена. Методичні основи формування професійних якостей учителів ЗЗСО.....	134
Ільченко Олена. Формування стійких мотивів професійної діяльності студентів.....	138
Кайдалова Лідія. Інтеграційні процеси в професійній підготовці майбутніх фахівців.....	141
Кін Олена, Віхляєва Дарина, Фастовська Оксана. Питання профілактики та подолання булінгу серед підлітків у закладах загальної середньої освіти	144

Кіріяченко Ірина. Професійна підготовка фахівців китайських закладів дошкільної освіти	149
Кічук Ярослав, Арнаут Андрій. Готовність магістрантів до забезпечення правового контенту професійної самореалізації.....	152
Князян Маріанна, Намазова Владислава. Проекти в процесі викладання французької мови: системний підхід	155
Кокарєва Анастасія. Гейміфікація та ігрові технології в STEM-освіті: відмінність та особливості впровадження	158
Колган Тетяна, Поуль Валентина, Колган Олена. Особливості подолання втрат у зниженні темпів розвитку особистості (зокрема психологічних) учасників освітнього процесу	163
Комар Таїсія. Філософсько-психологічне підґрунтя трансформації освіти на засадах партнерської взаємодії	167
Кононець Наталія. Реалізація ефективних навчальних стратегій у цифровому освітньому середовищі	171
Корсіков Дмитро. Спілкування зі штучним інтелектом і гнучкі навички майбутніх кваліфікованих робітників	175
Котова Анна, Морозова Ірина, Авдєєнко Ірина. Курс предметно-інтегрованого навчання як необхідна умова підготовки висококваліфікованих спеціалістів.....	178
Красін Сергій, Красіна Ганна. Підготовка педагогів до надання психолого-педагогічної підтримки батькам в умовах війни	181
Кривошей Кирило. Інноваційні технології розвитку стресостійкості як чинник професійного розвитку майбутнього фахівця	184
Крижановська Вероніка. Виникнення аналітичних центрів та їх співпраця із закладами вищої освіти.....	188
Кропивницький Віталій, Головка Юлія. Особливості навчання дорослих у системі післядипломної освіти	191
Кузнецова Оксана. Теоретичні аспекти полікультурного виховання майбутніх фахівців початкової освіти	196
Курило Віталій, Караман Олена. Методологічні засади проблеми соціалізації особистості в умовах збройного насилля та інформаційної агресії (філософський рівень)	199
Курільченко Валерія. Роль Центру доуніверситетської освіти в підготовці майбутніх абітурієнтів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна	205
Лавріненко Тетяна. Складові професійної компетентності в підготовці вчителя фізичної культури у ЗССО в контексті модернізації освіти НУШ	208

Лазарева Тетяна, Лазарєв Микола. Професійна підготовка майбутніх фахівців харчової галузі в умовах дуальної освіти	212
Лебедик Леся. Розвиток корпоративної культури майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти в процесі професійної підготовки	216
Леонтьєва Інна. Упровадження ідей екосистемного підходу в сучасному університеті.....	221
Ледок Марина. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх учителів	226
Лунячек Вадим. Освітній менеджмент: виклики в умовах трансформацій....	228
Лунячек Станіслав. Потреби у формуванні власного вебсайту або блогу в педагогічних працівників у межах окремого педагогічного колективу	232
Малихін Олександр, Арістова Наталія. Нормативно-правова база організації освітньої діяльності в закладах профільної середньої освіти Естонії	234
Малихін Олександр, Ліпчевська Інна. Актуальні питання реформування профільної середньої освіти в Україні	237
Мараховська Елеонора. Кейс-метод як технологія модернізації освітнього простору України	240
Марюхніч Тарас. Імерсивні технології в педагогічній освіті: здобуття навичок у новому вимірі.....	243
Мокляк Володимир, Петренко Леся. Освітній STEM-напрямок – педагогічна інновація ХХІ століття.....	246
Мордовцева Наталія. Технології педагогічної комунікації в навчанні майбутніх учителів початкових класів	251
Николаєва Валентина. Формування безпечного освітнього простору закладу вищої освіти	254
Одарченко Вероніка. Принципи управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти	257
Омельченко Світлана, Гармаш Олена. Штучний інтелект в освіті: революція знань у цифрову епоху.....	260
Осадченко Інна, Перепелюк Тетяна. Психологічні поради управлінської діяльності під час війни в закладах вищої освіти	263
Павелків Роман, Кулакова Лариса. Психологічні особливості дорослої людини як суб'єкта освітнього процесу	267
Парфьонова Оксана, Мельник Світлана. Характеристика сучасних інструментів для оволодіння неформальною та інформальною освітою.....	270
Петренко Наталія. Роль самоосвіти в професійній підготовці майбутніх учителів	275

Петренко Оксана, Баліка Людмила. Професійна підготовка майбутніх учителів до виховної роботи в новій українській школі.....	278
Петренко Сергій. Діджиталізація вищої освіти й освітнього середовища сучасного університету.....	282
Починкова Марія. Неформальна освіта в професійній підготовці майбутніх фахівців.....	285
Прусак Володимир. Розвиток творчості майбутнього дизайнера в процесі дипломного проєктування: інтегративний підхід.....	288
Пустовіт Григорій, Петренко Інна. Безпечне виховне середовище закладу позашкільної освіти: соціальний контент.....	291
Рацул Олександр. Педагогічні питання розвитку інформаційної культури майбутніх педагогів соціальних.....	295
Рій Юлія. Самовдосконалення вчителя як чинник його інноваційності.....	297
Рогова Тетяна. Стратегічне управління розвитком закладу вищої освіти.....	301
Романюк Діана. Самостійна робота як метод формування комунікативних умінь студентів у волонтерській діяльності.....	305
Ситнікова Ольга. Творчі завдання з формування готовності здобувачів вищої освіти до міжкультурної взаємодії в професійній діяльності.....	309
Стрельников Віктор. Психолого-педагогічна підтримка здобувачів освіти в умовах війни	312
Таможська Ірина. Навчально-методичні матеріали до теми «Становлення й розвиток педагогічної компаративістики в Україні» з історії педагогіки та педагогічної компаративістики.....	316
Тельна Ольга, Якуба Леся. Підготовка майбутніх фахівців спеціальної освіти в період воєнного стану: виклики сьогодення	319
Терентьєва Наталія. Особливості змішаного навчання в умовах воєнного стану (прикладний аспект).....	323
Ткаченко Інна. Аналіз факторів, які впливають на академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей	326
Ткачова Наталія, Махновський Сергій. Технологія розроблення педагогічних стартапів у вищій школі.....	329
Ткачов Сергій, Ткачов Артем. Використання педагогічного стендапу в професійній підготовці майбутніх учителів.....	334
Трубавіна Ірина, Островська Наталія, Василюк Тамара. Неформальна освіта в підготовці фахівців соціономічної сфери – особливості сьогодення	338
Туріщева Людмила, Дорожко Ірина, Малихіна Олена. Особливості проведення бібліотерапії в умовах відеозустрічі з учнями з порушенням слуху	342

Федоренко Олена. Особливості підготовки психологів для підрозділів національної поліції України	346
Хачатурян Каріне. Педагогічний менеджмент як фактор підвищення якості освіти.....	348
Шевченко Володимир. Підтримка здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах закладу вищої освіти.....	351
Штефан Людмила. Основні концепції педагогічної науки у формуванні світогляду фахівців педагогічної галузі.....	354
Юе У. Методи формування індивідуального вокально-виконавського стилю студентів при викладанні вокалу в КНР	357
Dimitrov Oleksii. The role of libraries in the formation of digital literacy of students in Australia	361
Fangzhou Zhu. Digital transformation in journalism education: exploring the modernization of educational spaces.....	365
HE Lina. Primary school teachers in the people`s republic of China amidst the «one belt one road» strategy	370
Kugai Kseniia. Optimizing personalized learning technologies in a digitalized learning space	372
Plavčan Peter. Social economy and volunteering before the covid-19 period.....	375
Shekhavtsova Svitlana. Specifics of non-formal education in the professional training of future teachers	379
Tan Lipin. Post-graduate education for state servants in China.....	382
Vlasova Valeriia, Yazlovytska Olena. Future Philology Teachers: the Role of Language and Literary Art	385
Wang Ziwen. Preparation for internationalization: academic mobility programs for chinese students within China	387
XI Liu. Professional competence of art disciplines teachers in China in 21 century. 390	
Zelenska Olena, Kondra Olena. The problem of using idioms and phrasal verbs by native and non-native speakers in aviation English	392
Fengxue Zhu. Review of research on the psychological resilience of abandoned children	395
Haoyue Gao, Qing Wei. The effect of social-emotional support on adolescents` loneliness	404
Hu Wenhong, Liao Caizhi. Investigation of a mechanism for integration and innovation in moral and mental health education in secondary schools.....	411
Jia Wan, Wenhan Hu. A study of the current status and mechanisms of influence on psychological capital and subjective well-being of secondary school students	419

Jia Wang, Liao Caizhi. Strategies for implementing mental health education in colleges and universities based on the concept of innovative education	429
Jinglu Xu. A study of progress in the treatment of non-suicidal self-harm in adolescents.....	436
Kexing Du, Wei Hao. A review of life learning research in mainland China over the past twenty years	445
Li Wang, Liao Caizhi. Research on the integrated system of mental health education from the perspective of age psychology	450
Linglin Zeng. Review of research on academic procrastination of primary and secondary school students over the past 10 years	456
Manman Gong. Facing body imagery problems in secondary school students: educators' interventions	465
Wenhan Hu, Jia Wan. Studying the current state and innovative ways of educating life values in primary school students	474
Xin Zhang. A review of research on short video addiction in rural, unattended children	483
Ying Chen, Hongxia Wu. A study on the effect of mobile phone addiction on college students' happiness in the learning process.....	491
Yongfei Cao, Xiaolin Zhang. Research on the current situation and educational path of cultivating the quality of gratitude in secondary school students.....	503
Yongxia Li, Qing Wei. A review of post-traumatic stress disorder caused by new-onset coronary pneumonia in people in different occupations	509
Yunxiao Li. The effect of positive thinking on test anxiety in college students: the mediating role of emotion regulation self-efficacy	515
Yu Zhang, Liao Kaizhi. The influence of self-esteem and self-efficacy on career decision-making difficulties among college students	522
Yu Zhang, Qi lin, Ingke He, Jialei Liu. Effect of negative emotions on range of attention: based on the latitude model of emotional motivation study	532
Zihan Luo. A review of research on the ability of secondary school students to learn independently	543
杜静旭 (Цзінсюй Ду), 郭佳飞 (Цзяфей Го). 浅谈中国普通高校继续教育管理中存在的问题与发展策略	551
Kalashnyk L. Empowering future educators: the vital role of social and youth NGOs in China	554
Шапошнікова І., Корсун С. Організація самостійної роботи майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення біологічних дисциплін	557

11. Стрельніков В. Ю. Педагогічна культура – основа іміджу сучасного педагога. *Імідж сучасного педагога*. 2000. № 4-5. С. 6–8.
12. Стрельніков В. Ю. Проблеми готовності майбутнього вчителя до самовдосконалення. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 3 (180). С. 5–8.
13. Стрельніков В. Ю. Сучасна іміджологія – вчителю. *Імідж сучасного педагога*. 1999. №4. С. 2–5.
14. Стрельніков В. Ю. Управління корпоративною культурою органів публічної влади через корпоративне середовище. *Публічне управління та адміністративний менеджмент : сучасні тренди та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Харків : Видавничий центр «Global Scientific Trends», 2021. С. 143–144. URL: <https://gst.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/conference2021gst.pdf>
15. Lebedyk L. V. Possibilities of application of the a person-centered approach in the training of teachers of out-of-school education institutions. *Scientific World Journal Issue*. №19. Part 4. May 2023. P. 42–51. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj19-04/swj19-04>

УПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Інна ЛЕОНТЬЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук факультету педагогічної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Розвиток екосистемного підходу де-юре бере свій початок у 2000 році, коли Конвенцією з біологічного різноманіття було прийнято його офіційне тлумачення. Однак уперше термін «екосистема» з'явився ще в 1935 році. Його автором був англійський еколог Артур Тенслі, який під ним розумів сукупність стійких взаємозв'язків між біоценозом і його біотипом. У 1942 році американський еколог Реймонд Ліндемман окреслив характерні особливості екосистем: відкритість, саморегуляція, розвиток і саморозвиток, функціональні зв'язки й залежності всіх її елементів. Урі Бронфенбренер екстраполював поняття екосистеми на середовище розвитку дитини й розробив на його основі теорію екології людського розвитку. На думку науковця, людські екосистеми є динамічними, рухливими, змінними й містять взаємозалежну сукупність 5 соціальних підсистем різного рівня, які визначають особливості розвитку особистості (мікро-, мезо-, екзо-, макро- та хроносистеми). Теорія Бронфенбренера мала значний вплив на розвиток системи освіти, оскільки демонструвала взаємозалежності між тими чи іншими внутрішніми особливостями дітей та характеристиками середовища, у якому вони розвиваються. За останні 25 років екосистемний підхід значною мірою масштабувався в науковому освітньому дискурсі, у тому числі й у контексті розвитку вищої освіти, забезпечення її якості. Історично склалося, що

провідною соціальною інституцією, на яку покладалася функція надання якісної вищої освіти, був університет. Метафоризація ідеї університету як «вікна», закладена в його магістральну місію й візію, зумовила появу двох моделей розвитку університетської освіти – елітарної (університет-фірма) та егалітарної (університет-спільнота) [1; 2]. Обидві моделі описують цільову орієнтацію університетської освіти. Перша – зорієнтована на короткострокові цілі (відтворення існуючої інтелектуальної еліти, роль соціального фільтра, ретрансляція знань атрибутивного характеру, онтологічний пріоритет минулого перед теперішнім і майбутнім), натомість друга модель націлена на довгострокову перспективу (ідея суспільної користі, формування «нової еліти» – професіоналів, відкритість динамічному контексту часу, демократизація й доступність усім соціальним верствам населення, масовість знання). Якщо елітарна модель університетської освіти давно довела свою нездатність відповідати на виклики часу, то егалітарна донедавна загалом відповідала сучасним соціальним викликам. Однак кризові трансформації й невизначеність останніх років, пов'язані з пандемією, політичними й економічними турбулентностями, війною, показали, що університетська освіта, вибудована за цією моделлю, швидко втрачає свій пріоритет і динаміку розвитку. Еколітарна модель вищої освіти прийшла на зміну попередній, поєднуючи при цьому в собі переваги кожної, як-от: увага до талантів, інтересів й особистісних якостей суб'єктів освітнього процесу в елітарній моделі та інклюзивність і рівноправність, характерні для егалітарної моделі.

В основі еколітарної моделі вищої освіти лежить екосистемний підхід, сутність якого полягає в орієнтації дослідника на системне бачення взаємозв'язків і процесів, необхідних для підтримки екологічних людських взаємин усередині та зовні системи освіти, сприяння її цілісності, регульованості, захисту та збереження впродовж певного часу. Зауважимо, що останній параметр робить цей підхід актуальним для хаотичного, крихкого, тривожного, нелінійного, незрозумілого світу VANI [3].

Екосистемний підхід є міждисциплінарним методологічним підходом до теоретичної чи практичної діяльності, а підґрунтя його концепції складає ціла низка різноманітних феноменів, окреслених у таких теоріях: теорія систем (розглядає екосистему як складну систему, де всі її елементи взаємопов'язані та взаємодіють, а зміна одного елемента може мати каскадний вплив на систему в цілому), загальна теорія систем (розглядає важливість цілісності й синергії в системах, за якої її елементи не окремі частини, а цілісні одиниці з властивостями, які не можна звести до суми їхніх компонентів (емерджентність)), кібернетика (розглядає принципи управління та саморегуляції в системах, підтримання їх стійкості), соціокультурна теорія навчання (розглядає навчання крізь призму соціального та культурного контексту), теорія діяльності (розглядає навчання як активний процес, результативність якого залежить від досвіду того, хто навчається), теорія екології людини (розглядає взаємозв'язок людини та її середовища), теорія стійкості (розглядає стійкі системи, здатні адаптуватися й підтримувати своє

існування протягом тривалого часу), теорія соціальної справедливості (розглядає системи з позиції їх здатності усувати нерівність і сприяти соціальній справедливості), теорія коеволюції (розглядає взаємообумовленість змін елементів, складових цілісної системи, що розвивається) та теорія холізму (розглядає цілісність світу як результат творчої еволюції, що спрямовується нематеріальним і непізнаним «фактором цілісності»).

Упровадження ідей екосистемного підходу в сучасному університеті дозволяє покращити ефективність освітнього процесу, оскільки підсвічує взаємозв'язки між його елементами; збільшити доступність освіти за рахунок залучення до освітнього процесу різних суб'єктів і зацікавлених сторін; покращити якість освіти за рахунок комплексного підходу до підготовки здобувачів. Однак упровадження зазначеного підходу має підпорядковуватися низці умов, правил і принципів. Серед важливих умов виокремлюємо: розвиток співпраці між закладами освіти різних типів і форм власності, у тому числі альтернативними; упровадження інноваційних освітніх технологій задля забезпечення рівного доступу всіх сторін до знань і процесів; створення екосистеми професійного розвитку педагогічних працівників.

Базовими принципами реалізації екосистемного підходу в освіті є:

- цілісність (екосистема університету одночасно розглядається як самостійна цілісна одиниця і як частина інших освітніх екосистем);
- нелінійність (екосистема університету має бути динамічною системою, у якій протікають процеси, що не мають суворої лінійної залежності одних параметрів від інших і являють собою полотно подій, дій, взаємодій, ретроактивних дій, детермінацій, випадковостей, що становлять сучасний світ);
- відкритість та оптимальність (екосистема є альтернативою до замкнених і статичних систем із жорсткою осьювою побудовою і передбачає можливість зв'язку з новими (оптимальними) різномірними елементами, які трансформують її конфігурацію і кінцеві результати);
- коеволюційність (зміни в елементах екосистеми університету, як складових цілісної системи, що розвивається, є взаємообумовленими та взаємоадаптивними);
- темпоральність (жодна екосистема не вічна, можна говорити про специфічну кореляцію між часовими характеристиками й динамікою змін тих явищ і процесів, якісна сторона яких зумовлена соціокультурною своєрідністю існування людини).

Сьогодні існує два базових підходи до побудови екосистеми: екосистема як приналежність та екосистема як структура.

За першого підходу (афіліювання) екосистема розглядається як спільнота асоційованих акторів, які зосереджуються навколо фокусного актора – носія певної цінності. Університет, побудований за такою моделлю має привабливу метафору (спільну цінність) та чіткий опис взаємодії на макрорівні. Це утруднює процес відокремлення характеристик цієї екосистеми від інших систем, мереж і взаємозалежних елементів, відтак загальне управління та вдосконалення спільноти, її розвиток на всіх рівнях значно ускладнений, що, у

свою чергу, призводить до, з одного боку, великої кількості слабо пов'язаних між собою елементів, які вимушено перебувають у стані співзалежності, з іншого, – до централізації й збільшення влади фокусного актора. Таким чином може відбуватися поступове розбалансування й неузгодженість між акторами, зростати їх незадоволеність своїм становищем (нішею).

За структурного підходу розвиток екосистеми починається не з фокусного актора, а з ціннісної пропозиції, від якої залежить набір акторів, їх діяльність і взаємозв'язки (потоки) [5]. За такого підходу позиції всіх акторів є чітко визначеними (узгодженими), кінцеві стани, цілі й потоки цілком зрозумілими, що приводить до певної рівноваги Парето. На відміну від попередньої моделі екосистеми, яка за своєю суттю є відкритою, динамічною й має тенденцію до поступового збільшення кількості акторів, дана модель має скінчений оптимальний набір учасників, від участі яких залежить кінцевий результат і конфігурація екосистеми.

Межі екосистеми як структури є чітко окресленими самою ціннісною пропозицією (ендогенні кордони), а межі екосистеми як приналежності декларуються фокусним актором, залежать від його культури, ціннісних орієнтацій і можуть змінюватися.

Також суттєвою відмінністю обох моделей екосистем є так звані вихідні точки. У першій моделі вихідні точки зосереджені навколо афілійованих дійових суб'єктів, які тісно пов'язані з центральною організацією (актором), відтак саме існування екосистеми залежить від їх діяльності, введення чи виведення. Натомість вихідні точки другої моделі екосистеми не залежать від людей і зосереджені на діяльності з матеріалізації ціннісної пропозиції загалом, діяльності (функціональних ролях) акторів, позиціях (нішах) екосистеми, концептуальних зв'язках і залежностях між акторами. Функціонування цієї моделі залежить від стратегічної координації й контролю.

Упроваджуючи ту чи іншу модель екосистеми освіти в сучасному університеті її архітектор має орієнтуватися на відповідну екологічну констеляцію (взаємне розміщення, певний порядок) усіх елементів системи (люди, організації, ресурси, потоки, концептуальні зв'язки) [6].

Кожна екосистема й освітня в тому числі, окрім архітектури має також певний життєвий цикл [4]. Узагальнено можемо виділити вісім етапів розвитку екосистеми:

I етап – виникнення (формування «ембріональних» відносин учасників екосистеми та початкових механізмів взаємодії між ними).

II етап – еволюція (створення умов для співпраці учасників над спільними цілями, обміну ресурсами, розбудови механізмів і потоків, зміни в середині екосистеми).

III етап – коалесценція (зовнішні зміни в екосистемі, створення умов для злиття, об'єднання екосистем).

IV етап – кооперація (створення зовнішніх і внутрішніх умов для технологічних і трансакційних відносин між учасниками для налагодження стійких потоків ресурсів і діяльності).

V етап – постійна співпраця (стійкий розвиток та інтенсифікація існуючих зв'язків між елементами екосистеми, додавання нових).

VI етап – стримана контестація (поява конкурентної напруженості та деструктивних конфліктів в екосистемах, накопичення досвіду їх стримування через створення відповідних умов, продуктивне вирішення юридичних суперечок, розроблення офіційних або неформальних механізмів створення і захоплення цінностей).

VII етап – занепад екосистеми (усвідомлення потреби в трансформації екосистеми, її «омолодженні»).

Узагальнюючи вищесказане зазначимо, що впровадження ідей екосистемного підходу в сучасному університеті дозволить побудувати комплексну багатокomпонентну систему, що включатиме в себе різних суб'єктів освітнього процесу й зацікавлених партнерів у всьому розмаїтті їхньої взаємодії.

Список використаних джерел

1. Гриценко М. В. Егалітарна та елітарна освіта в контексті становлення нового університету. *Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис*. Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». 2013. №3. С. 94–98. URL: <http://surl.li/susgo>
2. Леонтєва І. В. Концептуальні засади екосистеми сучасної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. №39 (1). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.393>
3. Леонтєва І. В. До проблеми розбудови екосистеми вищої педагогічної освіти. *Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. №40 (2). С. 19–25. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.403>
4. Adner, R. Ecosystem as Structure : An Actionable Construct for Strategy. *Journal of Management*. 2017. №43(1). P. 39–58. DOI: <https://doi.org/10.1177/0149206316678451>
5. Cascio J. BANI : Facing the Age of Chaos. 2020. URL: <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
6. Daymond J., Knight E., Rummyantseva M., & Maguire S. Managing ecosystem emergence and evolution : Strategies for ecosystem architects. *Strategic Management Journal*. 2023. №44(4). P. 1–27. DOI: <https://doi.org/10.1002/smj.3449>